

Ad Orationem, Qva Serenissimo Principi Ac Domino, Domino Ernesto
Friderico, Dvci Saxoniae, ... de Die Natali gratvlabitvr Svbiectissimvs
Qvidam eivs Civis, Patronos & Fautores litterarum invitat observantissime
Coburgi

4010325-0

Schwartz, Johann Conrad

HZ: 2 Bud.Var.382(26)

https://collections.thulb.uni-jena.de/receive/HisBest_cbu_00036574

urn:nbn:de:urmel-6fcae501-4320-49c3-8b5d-811b6cec95271-00021732-11

Lizenz: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

26

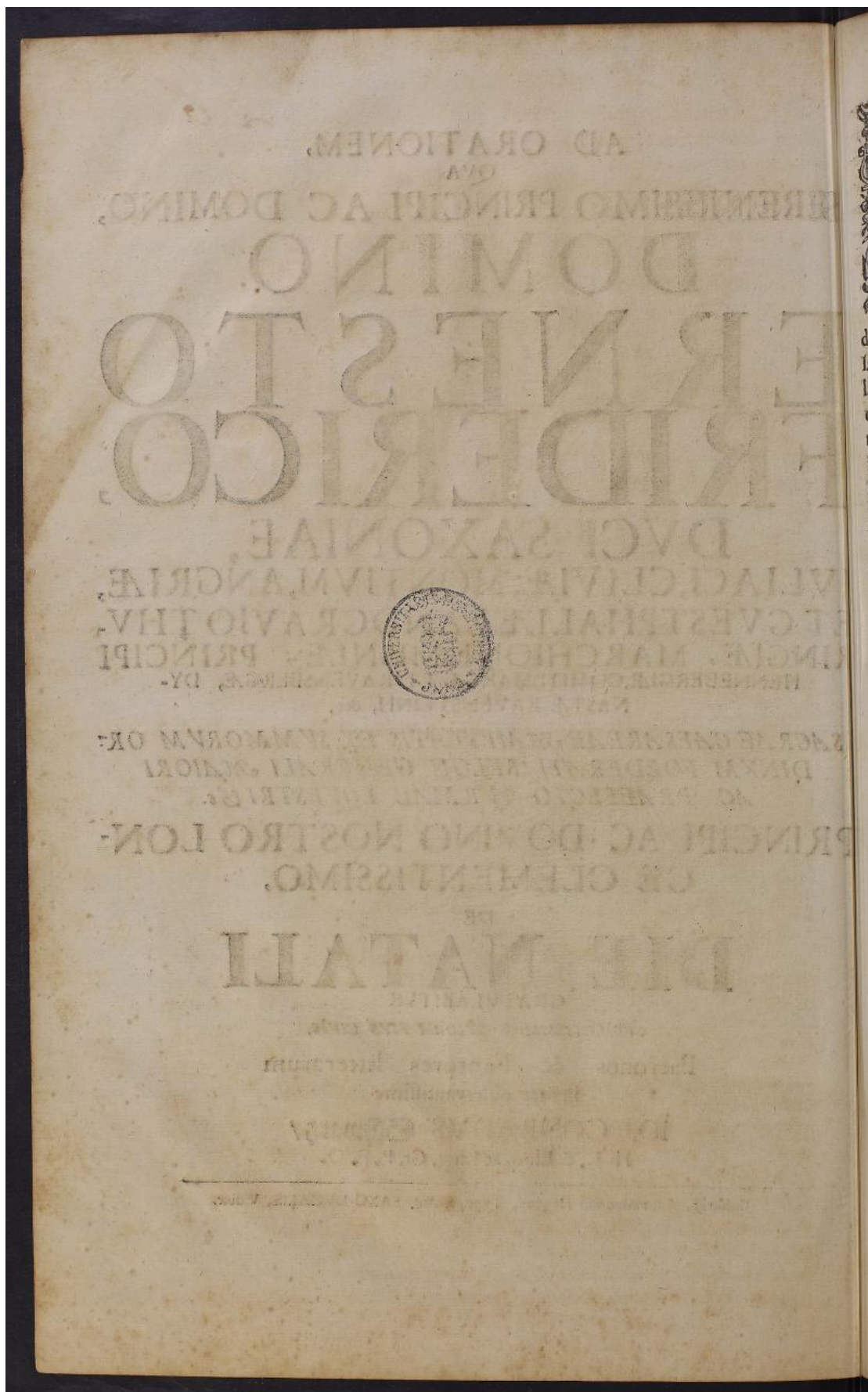
AD ORATIONEM,
QVA
SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
ERNESTO
FRIDERICO,
DVCI SAXONIAE,
JULIACI, CLIVIAE, MONTIVM, ANGRIÆ,
ET GVESTPHALIÆ, LANDGRAVIO THV-
RINGIÆ, MARCHIONI MISNIÆ, PRINCIPI
HENNEBERGIÆ, COMITI MARCÆ ET RAVENBERGÆ, DY-
NASTÆ RAVENSTEINI, &c.
*SACRAE CAESARAE MAIESTATIS ET SVMMORVM OR-
DINVM FOEDERATI BELGII GENERALI MAIORI
AC PRAEFECTO TVRMAE EQVESTRI &c.*
PRINCIPI AC DOMINO NOSTRO LON-
GE CLEMENTISSIMO,

DE
DIE NATALI
GRATVLABITVR

SVBIECTISSIMVS QVIDAM EIVS CIVIS,
Patronos & Fautores litterarum
invitat observantissime

IO. CONRADVS Schwarß /
Th. L. & Eloq. ac Ling. Gr. P. P. O.

Coburgi, Aere Mauricii Hagenii, Typogr. Aul. SAXO-DVCALIS, Viduæ.

urn:nbn:de:urmel-6fcae501-4320-49c3-8b5d-811b6cec95271-00021732-27

Magni cujusdam animi semper visum est
urbes condere, vel conditas amplificare. Sunt enim
urbes ornamenta pacis, propugnacula bellorum, per-
fugia periculorum, sedes artificum, praesidia faculta-
tum, altrices Musarum, officinae denique commodi-
tatum vitae communis. Ergo circumspicienda prola-
tio pomaeiorum non potest non proficisci a cupi-
ditate tuendae salutis hominum, & augendae commo-
ditatis artium. Major enim multitudo civium facilius aut sustinet aut propul-
sat insultus latronum & hostium. Sic Aquileia Maximini conatus elusit, Atti-
lae furori satis diu resistit. Avorum nostrorum temporibus urbs Mediomatri-
corum acerrimam oppugnationem Caroli V contempsit: minora oppida con-
temnere non potuerunt. Atque etiam majorum urbium ordines, familiae &
sodalitates singulae honestatis ac famae studio saepe communem salutem sic tu-
entur, ut vel ad posteritatis memoriam nihil eorum virtute sit testatius. Ita Ro-
mae voluntaria Senatorum collatio & certamen adjuvandae reipublicae excita-
vit ad aemulandum animos primum equestris ordinis, deinde reliquae plebis.
Quae res rei Romanae haud dubie salutem attulit. Fabia gens patriam suble-
vatura adversus Velentes velut familiare bellum privato sumtu gerere coepit.
Regio Fuggeria in suburbio Augustano, cui S. Jacobi nomen est inditum, mire
praedicat Augustanae nobilitatis merita in pauperes. Viennae singularis Musarum
fortitudo eluxit, quum proxime a Turcis acerrime urbs conquassaretur.
Neque unquam continget, ut Goldbergensium metalli fosforum laus obcure-
tur, qui, Tattaris per Poloniam in Silesiam insulis, certissimo sepe periculo mor-
tis commiserunt, quo reliquis copiis prodesse liceret.

Sed aliqui fortasse religione quadam moti nolint proferri limites urbium in-
circo, quod vetus jam Germanorum proverbium magnis urbibus magna de-
licta exprobrat. Quae quidem macula si magnitudini urbium ita infedit, ut
nulla ratione elui queat: magnam profecto animis religionem obiciat aut
amplioris aut amplificandae urbis nomen. Nam quum flagitiis ac sceleribus
nihil deformius, nihil pestilentius ne cogitari quidem possit: praeccludenda iis po-
tius via videatur, quam munienda. Illud quidem addubitationem non habet,
quin urbium earum, quae magnitudine sua laborant, vix ac ne vix quidem sana-
ri queant morbi. Id quod siratio non distaret & experientia, vel Gramondi
de Lutetia Parisiorum, & Thuani de Londinio satis doceret autoritas. Verum
oppida, quae ab amplitudine illorum Galliae ac Britanniae luminum absunt lon-
gius, suspitione tantorum malorum contaminandae non sunt.

Videamus, quaeso, primum rationem, qua urbes crescant, deinde viam, qua
vitia serpent, ubi istae excreverunt. Ita fiet, ut falsum esse constet, majora oppida
vitiis inquinari majoribus.

Natura ita comparati sunt homines, ut domos libentius occupent, quam ex-
truant. Nam multi multarum Germaniae urbium vici adhuc in ruinis suis ja-
cent, funesto superioris saeculi bello prostrati: quibus si aliqua saltem domus
superfuisset, coloni certe adhuc non deessent, & novae dudum ad exaequandum
veterem numerum identidem accessissent. Artifices ergo ubi jam parata in-
veniunt domicilia, non egent admonitione, ut ibi rerum fortunarumque sua-
rum sedem collocent. Ad quod consilium impelluntur magis, si opportunitate
loci, clementia imperii, spe commodorum eximiam opificum multitudinem

repererint, & sensim magis alluci videant. Nam horum operibus artes adjuvantur, & artifices artificia sua commodius divendunt. Artificiorum autem opificiorumque copia & elegantia conquiruntur pecuniæ. At pecuniarum affluentia aliorum spiritus inflat & omnes superbæ pestes alit, aliorum voluptatem incendit, unde mollietates animi, egestas, morbi & infinita alia mala nascuntur, aliorum denique avaritiam concitat, ut cum ad opprimendos egenos incumbatur, tum conquirendis luxuriæ superbæque invitamentis cives universi enerventur. Hæc fere Corinthi, hæc Capuæ, hæc Carthaginis fuit perniciēs. Neque foederati Belgii calamitas, quæ superius sæculum nobilitabat, tam Gallorum armis, quam huic ipsi causarum progressui tribuenda fuit.

Hæc igitur rerum & malorum successio imbecillia ingenia facile possit adducere, ut amplificationem urbium religioni repugnare credant. Sed si quis verum diligentius quærat, multa is reperiet, quæ in adversam partem inclinent animum.

Etenim nos, quum de dilatandis urbium finibus loquimur, Christianos conditores spectamus, & præsertim eos Christianos, qui incorrupta divinæ veritatis luce collustrati sunt, & ut subiecti collustrentur, acriter allaborant. Hi tales, ut rationibus egenorum prospiciatur, ut laborandi cupiditas efflorescat, ut laborantium viribus atque ingenio consulatur, ut artificiorum cupiditati sine impensâ graviore satisfiat, ut bonis regionum plures honeste perfruantur, iccirco urbium propagant terminos. At qui hac mente tantum onus suscipiunt principes, si pecuniam, si qua ejus, Deo prosperante, extiterit affluentia, ad optimos gratissimosque Deo fines contere & possunt & solent. Adhuc quidem domos, ubi orbitatis miseræ sublevantur, senectutis infirmitas sustentatur, improbitatis audacia expugnatur, majores modo urbes habuerunt & commode habere potuerunt. Infinitæ vero pecuniarum cupiditati, superbæ luxuriæque in proclivi est mederi. Viget enim in animis nostris & cum maximo nostro gaudio viget Ernesti Pii ars extirpandorum vitiorum. Nam quum ipsa Ernesti virtus præluceat, artes & literæ & probitas ornantur, elegans morum simplicitas in laude ponitur, ac major vis & utilitas a consuetudinum innocentia, quam legum copia & severitate expectatur: nihil vitii usquam est loci.

Non ergo causa apparet ulla, cur veteri proverbio, quam veritati, potius assentiamur. Quin etiam causæ nobis suppeditant plurimæ, quam obrem pietati suffragemur, quam Serenissimo Duci Saxoni ERNESTO FRIDERICO, Domino item nostro Clementissimo, die ejus natali declarabit civis noster. Is est

JOANNES MICHAEL Schuffner / Eislefeldensis Francus,

Juvenis non mea demum prædicatione condecorandus, sed per se notus. Nam & mores ejus omnibus adhuc faciles visi sunt ac commodi, & profectus iis, quorum adhortationibus ac vigilantia debentur, honesti, & ingenium felix literisque ac spe nostra dignum. Etenim hic est ille ipse, qui superiore anno ænigma centesimum Symposii feliciter interpretatus est. Quum enim ego jam explanationem ænigmatis illius aliquam divulgassem, & Heumanni V. C. iniquitas diligentiam meam acuisset, ut de digitis numerorum apud veteres interpretibus cogitarem remque ipsam invenirem: juveni huic Pithoeanam Symposii editionem dedi, monens, ut ipse quoque ex antiquitate solveret ænigma quod unum ibi nondum explicatum esset. Vix intercesserat hora una aut altera, quum is ad me ex Noviomago nodum solum resolutum deferbat. Hæc ideo attexenda putavi, ne is primæ hujus inventionis suæ laude defraudetur. Nulla quidem aut mea aut ejus culpa accidit, ut serius novis literariis intextetur ipsius observatio, & vir doctissimus Dumontius præcepisse videretur inventi gloriam, quam cum Schuffnero participare religioni mihi foret, si quicquam antea de Dumontii interpretatione rescissem. Hunc talem igitur commilitonem cras hora nona de *proferendis urbis Hilperbusæ finibus & die natali* gratulaturum Principi suo Serenissimo diligenter audietis, Juvenes Studiosi, qui officii vestri memoriam sacrosanctam habetis. P. P. e tab. Gymnasii Coburg. pridie Calend. Septembres Ann. c19 13 cc xxi.